Ålands landskapsregering

Dokumentnamn
UTLÅTANDE

Brevnr
131 Rk1a

Ärendenr
ÅLR 2025/2669

Datum
8.5.2025

Hänvisning
VN/19048/2024

Kontaktperson
Rasmus Lindqvist,
rasmus.lindqvist@regeringen.ax
018 25 193

kirjaamo.om@gov.fi
sami.demirbas@gov.fi
heini.houtarinen@gov.fi

Ärende

Utlåtande om utkastet till regeringens proposition med förslag till lagstiftning som kompletterar EU-förordningen om transparens och inriktning när det gäller politisk reklam

Bakgrund

Justitieministeriet har begärt ett utlåtande av landskapsregeringen om utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning som kompletterar EU-förordningen om transparens och inriktning när det gäller politisk reklam.

Propositionens huvudsakliga syfte är att genomföra Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/900 om transparens och inriktning när det gäller politisk reklam. Genomförandet av förordningen förutsätter att kompletterande bestämmelser om tillsynen över efterlevnaden av förordningen utfärdas.

I propositionen föreslås det att statens revisionsverk ska vara den huvudsakliga tillsynsmyndigheten när det gäller efterlevnaden av förordningen. Statens revisionsverk ska också vara den nationella kontaktpunkt som ska utses enligt förordningen. I lagen föreslås det bestämmelser om bland annat rätten att få tillgång till information och att utföra inspektioner samt rätten att påföra påföljdsavgifter. Andra behöriga myndigheter enligt förordningen är dataombudsmannen och Transport- och kommunikationsverket, vilkas nuvarande befogenheter enligt propositionen ska kompletteras i fråga om myndighetssamarbetet och informationsutbytet. Eftersom förordningen innehåller ny lagstiftning om politisk reklam, är utgångspunkten för myndighetens tillsynsarbete dock handledning och rådgivning.

Genom den föreslagna ändringen av lagen om tillsyn över förmedlingstjänster på nätet överförs dataombudsmannens tillsynsuppgifter i fråga om transparensen när det gäller samhällelig och politisk reklam på onlineplattformar till statens revisionsverk för att

tillsynen i fråga om efterlevnaden av förordningen om politisk reklam och förordningen om digitala tjänster ska vara så tydlig och enhetlig som möjligt.

Genom den föreslagna ändringen av lagen om kandidaters valfinansiering och partilagen upphävs de gällande bestämmelserna om namnet på betalaren av valreklam.

Genom den föreslagna ändringen av lagen om statens revisionsverk upphävs bestämmelserna om vitesnämnden och en påföljdsnämnd inrättas med uppgift att i fortsättningen påföra alla påföljdsavgifter för verkets räkning och döma ut vite som verket har förelagt.

Genom den föreslagna ändringen av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet utsträcks sekretessbestämmelsen i fråga om valfinansiering till att gälla också de uppgifter som gäller tillsynen över efterlevnaden av förordningen om politisk reklam.

Lagarna avses träda i kraft den 10 augusti 2025, då den huvudsakliga tillämpningen av förordningen om politisk reklam börjar.

Behörighetsfördelning

Enligt 18 § 1, 4, 20 och 22 punkterna i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) hör val, folkomröstningar, rundradio- och televisionsverksamhet samt näringsverksamhet[1] till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Enligt 27 § 2, 8, 10, och 41 punkterna i självstyrelselagen hör yttrandefrihet, föreningsfrihet, brevhemlighet, telegrafhemlighet, telefonhemlighet, föreningar, stiftelser, bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar samt konsumentskydd till rikets lagstiftningsbehörighet. Till rikets lagstiftningsbehörighet hör även andra än i 27 § självstyrelselagen särskilt nämnda privaträttsliga angelägenheter, om de inte direkt hänför sig till ett rättsområde som enligt självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Den nu aktuella EU-förordningens tillämpningsområde gäller försäljning av politiska reklamtjänster och inriktningstekning eller annonsleveransteknik. Enligt utkastet till propositionen berör förordningen främst rättsområdena konsumentskydd, yttrandefrihet och dataskydd.

Dataskydd berörs inte som ett eget rättsområde i självstyrelselagen utan behörigheten ska bedömas utifrån de rättsområden som hör till landskapet respektive riket, d.v.s. landskapet har lagstiftningsbehörigheten rörande dataskydd inom de rättsområden som hör till

[1] Med beaktande av näringsrätten och rättsområden som hör till rikets lagstiftningsbehörighet.

landskapets behörighet enligt självstyrelselagen och riket har lagstiftningsbehörigheten rörande dataskydd inom de rättsområden som hör till rikets behörighet enligt självstyrelselagen (HD utlåtanden 27.6.1991, OH 91/118 och 5.3.2019, OH 2019/11, OH 2019/130).

Landskapsregeringen delar bedömningen att förordningen främst rör rättsområdena konsumentskydd, yttrandefrihet och dataskydd. Organiseringen av tillsynsuppgifterna enligt förordningen hör därför till rikets lagstiftningsbehörighet, inklusive dataskyddet eftersom det handlar om rättsområden som enligt självstyrelselagen också annars hör till rikets lagstiftningsbehörighet.

Landskapet ska dock i fråga om val och folkomröstningar som omfattas av landskapets behörighet säkerställa att förordningens artikel 26 efterföljs (offentliggörande av datumen för val och folkomröstningar). I 59 b § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland föreskrivs att om medlemsstaterna enligt unionsrätten i något fall där både landskapet och riket har behörighet får utse endast en förvaltningsmyndighet, utser riket denna myndighet. När denna myndighet fattar ett beslut som annars skulle höra till landskapets behörighet, ska beslutet fattas i enlighet med landskapsregeringens ståndpunkt. Att föreskriva om den kontaktpunkt som avses i artikel 22.9 andra stycket i förordningen hör således till rikets lagstiftningsbehörighet.

Synpunkter

Inledning:

Inledningsvis konstaterar landskapsregeringen att den endast har erhållit delar av utkastet till proposition på svenska. Hela utkastet till proposition erhölls på svenska i ett sent skede vilket försvårat beredningen. Något som dock underlättat beredningen avsevärt är att justitieministeriet varit i kontakt med landskapsregeringen vid flera tillfällen under beredningen av utkastet till proposition. Ytterligare ordnades ett möte mellan landskapsregeringen och justitieministeriet under remissrundan där olika frågeställningar kunde redas ut.

Synpunkter rörande skrivningarna om Åland:

Utgångspunkten är att den aktuella förordningen gäller myndigheter till den del myndigheter utsträcker sin verksamhet så att de tillhandahåller politiska reklamtjänster på det sätt som definieras i förordningen. I dessa situationer gäller följaktligen tillsynen även myndigheter. I utkastet till propositions 15 § 4 mom. finns därför en skrivelse om att myndigheter och andra offentligrättsliga organ inte kan påföras påföljdsavgifter, vilket är främmande för det finländska rättssystemet. I bestämmelsen listas specifikt *myndigheter i landskapet Åland*.

Att tillhandahålla politiska reklamtjänster utgör inget eget rättsområde i självstyrelselagen för Åland. Behörigheten behöver därför bedömas utifrån de rättsområden som hör till

landskapets respektive rikets lagstiftningsbehörighet. Som nämnts ovan hör det till landskapets behörighet att bland annat lagstifta om myndigheter i landskapet Åland. Till rikets behörighet hör som nämnts bland annat konsumentskydd och yttrandefrihet. I den nu aktuella propositionen blir myndigheterna föremål för tillsynen till den del de eventuellt utsträcker sin verksamhet till att gälla politiska reklamtjänster, vilket bland annat kan avse att tillhandahålla offentliga reklamplatser. Rörande den här verksamheten kan en myndighet likställas med en aktör på den privata marknaden.

Eftersom tillsynen rör rättsområden som också annars hör till rikets behörighet och blir tillämplig på myndigheter till den del de utsträcker sin verksamhet att gälla tillhandhållandet av politiska reklamtjänster på den privata marknaden hör området till rikets lagstiftningsbehörighet. Tillsynen gäller inte myndigheternas förvaltningsförfaranden, vilket på Åland hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Sammanfattningsvis delar alltså landskapsregeringen bedömningen i utkastet till proposition, att det hör till rikets lagstiftningsbehörighet att lagstifta inom området. Behörighetsfördelningen i förhållande till Åland behöver dock utvecklas i propositionen i enlighet med ovanstående. Landskapsregeringens uppfattning är att landskapsregeringen och justitieministeriet har en samsyn kring detta.

Vidare bör begreppet *myndigheter i landskapet Åland* ses över under den fortsatta beredningen. Begreppet har i annan lagstiftning avsett även statliga myndigheter i landskapet Åland. Landskapsregeringens uppfattning är att den föreslagna skrivningen om undantag från påföljdsavgift avser självstyrelsemyndigheterna i landskapet Åland.

I utkastets kap. 12.9 om Ålands ställning och förhållande till självstyrelselagen finns följande formulering i den svenska versionen: *Utöver vad som sägs ovan övervakas behandlingen av personuppgifter i anslutning till Ålands landskapslagar av Datainspektionen på Åland. Syftet med denna proposition är inte att ändra Datainspektionens uppgifter*. Landskapsregeringen anser att skrivningen kan misstolkas som att riket genom rikslag kan ändra Datainspektionen på Ålands uppgifter, vilket inte är fallet. Den nuvarande skrivelsen behöver omformuleras.

Tillsyn, handledning och rådgivning på Åland:
Som konstateras i utkastet är utgångspunkten för statens revisionsverks tillsynsarbete handledning och rådgivning. Landskapsregeringen konstaterar att det behöver läggas särskild vikt vid handledning och rådgivning på Åland. Sannolikt behövs det även en specialanpassad handledning och rådgivning på Åland. Åland har en egen vallag (vallagen för Åland (2019:45)) och en egen valfinansieringslag (landskapslagen (2011:17) om valfinansiering). Utöver detta är de politiska föreningarna på Åland helt fristående från de politiska partierna i riket och Åland har val vid tidpunkter som inte sammanfaller med tidpunkterna för val i riket.

Den föreslagna lagstiftningen medför att statens revisionsverk även ska ansvara för tillsynen och informationsgången rörande förordningen i samband med val på Åland. Enligt 36 § 1 mom. i självstyrelselagen är statsförvaltningens språk på Åland svenska och det är mycket viktigt att tillsynen och rådgivningen även i praktiken fungerar på svenska. För att få en välfungerande helhet kring tillsyn och rådgivning i samband med åländska val bedömer landskapsregeringen att det behövs samordning mellan statens revisionsverk, landskapsregeringen[2] och landskapsrevisionen[3]. Vidare bedömer landskapsregeringen att det särskilt inför riksdagsvalet våren 2027 samt inför lagtings- och kommunalvalet 2027 behövs särskilda informationstillfällen på Åland för att informera de politiska organisationerna och andra berörda aktörer på Åland om de nya bestämmelserna.

Om riket i ett senare skede bedömer att det skulle vara mer ändamålsenligt att förvaltningsbehörigheten i landskapet Åland överförs till en landskapsmyndighet på det sätt som föreskrivs i 32 § i självstyrelselagen (genom en överenskommelseförordning) kan en sådan diskussion föras med landskapsregeringen.

Civilminister Ingrid Zetterman

Rättssakkunnig Rasmus Lindqvist

FÖR KÄNNEDOM De politiska organisationerna i lagtinget, partikanslier@lagtinget.ax
Landskapsrevisionen, revisor@revisionen.ax
Statens revisionsverk, kirjaamo@vtv.fi
Lagstiftningsråd, Janina Groop-Bondestam, janina.groop-bondestam@gov.fi

[2] Övergripande valmyndighet i enlighet med 7 § i vallagen (2019:45) för Åland.
[3] Tillsynsmyndighet rörande valfinansiering i enlighet med 9 § i landskapslagen (2011:17) om valfinansiering.